Ρωμιοί μουσικοί της Πόλης

Από Rebetiko_wiki

Jump to: navigation, search

Στο πολυεθνικό περιβάλλον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, έδρασαν και ανεδείχθησαν μουσικοί, όλων των εθνικοτήτων (Τούρκοι, Ρωμιοί, Αρμένιοι, κ.ά.).

Σπουδαιότεροι Ρωμιοί, μεταξύ τους:

1. Πετράκης (Tiryaki) (1543; - 1600)

Σημαντικός Ρωμιός συνθέτης και οργανοπαίκτης στην Οθωμανική αυτοκτρατορία του 16ου αιώνα. Έζησε στην Πόλη και μετείχε σε τάγμα δερβίσηδων, έχοντας το παρατσούκλι, Tiryaki (θεριακλής).

Ζει πιθανόν μεταξύ 1543 και 1600, και του αποδίδονται περί τις 10 συνθέσεις.

Σε κάποιες πηγές αναφέρεται ο Πετράκης ο Μέγας (Petraki I Kebir), είναι όμως πιθανότερο να αφορούν τον μεταγενέστερο Πέτρο τον Πελοποννήσιο.

2. Tanburi Angeli (Άγγελος ή Αγγέλης 1610; - 1690)

Μουσικός, δάσκαλος μουσικής και συνθέτης στην Οθωμανική αυτοκρατορία του 17ου αιώνα.

Έπαιζε ταμπούρ και γνώριζε τόσο τη βυζαντινή όσο και την οθωμανική μουσική (καθώς και την πρώιμη δημοτική). Ήταν μουσικός στο Παλάτι και μάλιστα ο πιό ακριβοπληρωμένος, αφού έπαιρνε μισθό 40 ακτσέδες ημερησίως. Στις πηγές αναφέρεται ως «tanburi Angeli», είναι μάλιστα ο πρώτος αυλικός μουσικός που αναφέρεται ως "tanburi". Είχε την προσωνυμία «Αγγέλης ο Μέγας (Koca Angeli)», τίτλο που αργότερα θα αποκτήσει και ο Πέτρος Λαμπαδάριος. Είναι πολύ πιθανόν ο Αγγελής να έπαιξε σημαντικό ρόλο στην τυποποίηση του tanbur, αφού ήταν όχι μόνο εκτελεστής αλλά και δάσκαλος στο Παλάτι.

Μεταξύ των μαθητών του και ο πρίγκιψ Δημήτριος Καντεμήρης.

Έχουν διασωθεί 5 συνθέσεις του (πεσρέφια). Πέθανε περί το 1690.

3. Dimitrie Cantemir (Δημήτριος Καντεμήρης 1673-1727)

Ο πρίγκηψ Δημήτριος Καντεμήρης

Γιος του Βοεβόδα της Μολδαβίας που μορφώθηκε στο Φανάρι με δασκάλους τον Άγγελο και τον Αχμέτ Τσελεμπί, γνωστός συνθέτης αλλά και θεωρητικός που εκπόνησε δικό του σύστημα μουσικής γραφής. Συνέθεσε περί τα 150 (ή 300 κατ' άλλους) κομμάτια, από τα οποία διασώζονται περί τα 43.

Αναφέρει σχετικά ο Γ. Παπαδόπουλος στο βιβλίο του: “Ιστορική επισκόπησις της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής από των αποστολικών χρόνων μέχρι των καθ΄ ημάς (1-1900 μ.Χ)”:

"....Δημήτριος Καντεμίρης, γεννηθείς τω 1673 εν Κριμαία και αποθανών πεντηκοντούτης την ηλικίαν, διετέλεσεν επί Σουλτάν Μαχμούτ του Δ' ηγεμών της Βλαχίας· ανήρ ευρυμαθής, πολύγλωττος, εγκρατέστατος της καθ’ημάς μουσικής ως και της αραβοπερσικής, χειριζόμενος δε τον αραβικόν πλαγίαυλον (νέϊ) και την πανδουρίδα· συνέγραψε πραγματείαν περί Μουσικής ελληνιστί, και αραβοπερσιστί, εν η πραγματεύεται περι των διαφόρων συστημάτων της αραβοπερσικής μουσικής. Εις αυτόν αποδίδεται η εύρεσις τον ρυθμού του καλουμένου τουρκιστί «ζαρ μπεΐν» (κύβος ηγεμόνος)....."

4. Ζαχαρίας ο χανεντές (Zaharya 1680 – 1750)

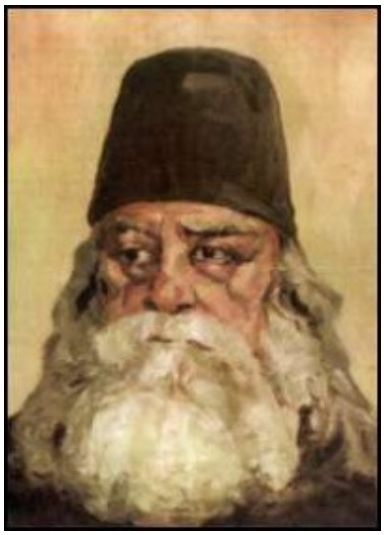

Ζαχαρίας ο χανεντές

Γόνος εύπορος οικογενείας που ασχολιόταν με το εμπόριο γούνας, γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Τούρκικες πηγές αναφέρουν ως έτος γέννησης το 1680 και έτος θανάτου το 1740 ή 1750, όμως αυτές οι αναφορές αμφισβητούνται. Αναφέρεται ότι κατοικούσε σε ένα από τα προάστια του Βοσπόρου, ανάμεσα στο Μπεμπέκι και στα Θεραπειά, όπου μακριά από το πλήθος ζούσε μοναχικά, έχοντας διαρκή ενασχόληση με τη μουσική.

Σύμφωνα πάντα με τουρκικές πηγές, ήταν τραγουδιστής στο σεράι στα χρόνια των σουλτάνων Αχμέτ Γ΄ (1703-1730) και Μαχμούτ Α΄ (1730-1754).

Υπήρξε φίλος, μαθητής αλλά και δάσκαλος του πρωτοψάλτη Δανιήλ (π. 1789), μαθητής στην εκκλησιαστική και δάσκαλος στην "εξωτερική" μουσική. Είναι άλλωστε χαρακτηριστική η πρώτη άμεση αναφορά για τον Ζαχαρία, στα χειρόγραφα Ξηροποτάμου 318 και Βατοπεδίου 1427, τα οποία εκδόθηκαν το 1818:

"Ζαχαρίας ο χανεντές, εν αρχή του ΙΖ αιώνος, μαθητής πολλών, ατελής δε μείνας της έσω μουσικής, ευδοκίμησεν υπερβαλλόντως εν τη έξω".

Σε χειρόγραφα περιοδικά της εποχής του, αναφέρεται ως "Mir Cemil" ("Θεσπέσιος Κύριος"), γεγονός που οδήγησε σε υποθέσεις πως έγινε μουσουλμάνος προς το τέλος της ζωής του. Σε ανέκδοτη βιογραφία του ο Ραούφ Γεκτά Μπέι (1871 - 1935) γράφει ότι ο Ζαχαρίας έψαλλε και σε τεκέδες (μοναστήρια) των Μεβλεβί.

Τούρκοι μελετητές, συμφωνούν ότι υπήρξε ο σημαντικότερος συνθέτης έργων για φωνή της Κλασσικής Οθωμανικής Μουσικής. Μελοποίησε εκκλησιαστικά μέλη (ιδίως λαμπρούς καλοφωνικούς ειρμούς, όπως: «Φρικτόν το βήμα σου», που βρίσκεται στον 277 Κώδικα της Μονής Ξηροποτάμου με την αναγγελία «...το δε μέλος κυρίου Ζαχαρίου του μουσικωτάτου της Περσικής Τέχνης». Όμως η μουσική του ιδιοφυΐα αποτυπώθηκε στη σύνθεση πολλών και έντεχνων αστικών τραγουδιών, που (ως προς την τέχνη και το ρυθμό τους) θεωρούνται απαράμιλλα. Από τις εκατό και πλέον συνθέσεις του κοσμικής μουσικής, σώζονται μόνο είκοσι μία. Στα

οργανικά κομμάτια του και τα γνωστά: «Ραστ Μπεστέ», «Χουσεϊνί Αγκίρ Σεμάι» και «Ουζάλ γιουρούκ σεμάι» (σε Ήχο πλάγιο Β').

Σύμφωνα με τον Κυριακό Φιλοξένη, στα έργα του ανήκει επίσης και συλλογή ελληνικών τραγουδιών με τίτλο "Ευτέρπη", που μετά το θάνατό του: "εξεδόθη δε εξηγηθείσα παρά Θεοδώρου του Φωκαέως και Σταυράκη του χανεντέ, αλλ' ουδαμού αναφέρεται το όνομα του γνησίου ποιητού Ζαχαρίου του χανεντέ (μελωδού)".

5. Πέτρος ο Πελοποννήσιος (1730 - 1778)

Πέτρος ο "κλέφτης"

Μία από τις μεγαλύτερες μουσικές μορφές του ΙΗ΄ αιώνα. Γεννημένος περί το 1730 στην Πελοπόννησο (ίσως στο χωριό Γοράνοι της Λακωνίας)και πέθανε στα 1778 από επιδημία πανώλης.

Ο Γ. Παπαδόπουλος μας πληροφορεί ότι εμαθήτευσε «παιδιόθεν εν Σμύρνη» σε κάποιον ιερομόναχο μουσικό και μετέπειτα στην Κωνσταντινούπολη κοντά στον Πρωτοψάλτη της Μεγάλης Εκκλησίας Ιωάννη Τραπεζούντιο. Στα 1770, με τον θάνατο του Ιωάννη και την ανάληψη της πρωτοψαλτίας από τον Δανιήλ, ο Πέτρος γίνεται Λαμπαδάριος (αριστερός χοράρχης) της Μεγάλης Εκκλησίας.

Ο Πέτρος Λαμπαδάριος «εθαυμάζετο υπό των συγχρόνων αυτού και διά την έξοχον μουσικήν αυτού αντίληψιν και μίμησιν, δυνάμενος μάλιστα να διαφυλάξη πιστώς διά της γραφής του οιονδήποτε μέλος έστω και άπαξ ψαλλόμενον υπ' άλλου. Εντεύθεν υπό των Οθωμανών εκαλείτο Χιρσίζ Πέτρος (κλέπτης) και Χότζας (διδάσκαλος)»», αναφέρει ο Γ. Παπαδόπουλος.

Δε φαίνονται επαρκώς τεκμηριωμένες οι απόψεις (βλ. Γιάννης Πλεμμένος - Πέτρος Λαμπαδάριος, ένας Πελοποννήσιος δερβίσης Άρθρο στο Βήμα της Κυριακής, 18

Ιουλίου 1999 - Αρ. Φύλλου 12640, σελ.: Β03), ότι κατά την παραμονή του στη Σμύρνη ο Πέτρος μυήθηκε στο τάγμα των δερβίσηδων Μεβλεβί.

Εντυπωσιάζει όμως, η ενεργός συμμετοχή των δερβίσηδων στην κηδεία του. Με το άγγελμα του θανάτου του Πέτρου, οι δερβίσηδες της Πόλης, παίρνοντας την άδεια του Πατριάρχη, συγκεντρώθηκαν στο νεκροταφείο των Ορθοδόξων, όπου μετά το τρισάγιο και την κατάθεση της σορού στον τάφο, έψαλλαν τον παθητικό σκοπό τους με τον αυλό. Μάλιστα, ένας απ' αυτούς, κατεβαίνοντας στον τάφο και κρατώντας στα χέρια τον αυλό του, είπε τα εξής: «Αείμνηστε δάσκαλε, δέξου και από μας, τους ορφανούς μαθητές σου, το στερνό τούτο δώρο, για να συμψάλλεις με αυτό στον Παράδεισο μαζί με τους αγγέλους». Και αφήνοντας τον αυλό στην αγκαλιά του νεκρού, βγήκε από τον τάφο δακρυσμένος.

Εκτός από την εκκλησιαστική μουσική ο Πέτρος, σημαντική υπήρξε και η ενασχόλησή του με την κοσμική ("εξωτερική") μουσική. Έχει εξακριβωμένα συνθέσει πάνω από 100 τραγούδια κοσμικής μουσικής, όπου χρησιμοποιεί τουρκικές κλίμακες και ρυθμούς, αλλά ελληνικό στίχο. Σε ένα από αυτά αναφέρεται στην πρόθεσή του να ασπασθεί τη δερβίσικη ζωή, ως αποτέλεσμα ερωτικής απογοήτευσης:

Σαν δεν ήθελες φιλίαν, τι με έδιδες αιτίαν;

Εγώ θα αποφασίσω σαν δερβίσης πια να ζήσω.

Όλα πλέον τα του κόσμου να τα βγάλω απ' εμπρός μου.

Και συ μ' έδωκες αιτία, και λοιπόν γιατί η κακία;

6. Γιωργάκης Σιβέλιογλου (Yorgaki Şivelioğlu)

Τραγουδιστής (χανεντές), ακμάζει περί το 1780. Τη δεκαετία του 1780, όπως αναφέρει ο βιογράφος Antoine Murat, "ο πιο σημαντικός τραγουδιστής της μουσικής φόρμας turkman ήταν ένας Ρωμηός με το όνομα Σιβελιογλου Γιωργάκης. Αυτός είχε βαθιά γνώση της μουσικής και το είδος του turkman το έφερε στο ππιό υψηλό του σημείο". Δεν αποκλείεται ο Σιβελιογλού να ταυτίζεται με τον Γεώργιο Ν. Σούτζο.

7. Ηλίας (Ilya) (; - 1799)

Ονομαστός μουσικός και μουσικοδιδάσκαλος στην Οθωμανική αυτοκρατορία του 18ου αι., στην αυλή του Selim III (1789–1808). Αναφέρεται ως δεινός εκτελεστής του ταμπούρ και ως συνθέτης-δάσκαλος του ειρμού-μπεστέ (ενός τύπου αργής φωνητικής σύνθεσης). Πέθανε στα 1780 ή στα 1799. Σώζονται πέντε τραγούδια και δυο οργανικές συνθέσεις του, οι οποίες όμως είναι πιθανόν να ανήκουν σε κάποιον άλλο Ilya Εβραίο.

8. Τζώρτζης ή Γιώργης ή Στραβογιώργης (Kemani Corci ή Kemani Yorgi)

Τυφλός (γι' αυτό και είχε το παρατσούκλι Στραβογιώργης) βιολιστής στην Αυλή του Σουλτάνου Selim III (1789–1808).

Γεννήθηκε στα Ταταύλα περί τα μέσα του 18ου αι. και πέθανε το 1810.

Κύριο όργανό του ήταν η 4χορδη λύρα, στην οποία, πρόσθεσε άλλες 3 χορδές δημιουργώντας την 7χορδη λύρα (το "μέγα βιολί", τουρκιστί κεμάν) όργανο που εισήγαγε στην Αυλή του Σουλτάνου.

Όμως σύγχρονοι ειδικοί (Χρ. Τσιαμούλης - Π. Ερευνίδης) υποστηρίζουν ότι υπήρξε και άλλος συνονόματος τυφλός μουσικός προγενέστερος του Στραβογιώργη (Kemani Yorgi) ο οποίος έπαιζε όλα τα όργανα και ήταν αυτός που εισήγαγε το «μέγα βιολί» στη Μεγάλη Πύλη. Στηρίζουν την άποψή τους στον Charles Fondon, ο οποίος περί το 1753-60 αναφέρει «ο τυφλός Γιώργης, που παίζει στο παλάτι, εισήγαγε το βιολί» (επί Μαχμούτ του Ι 1730-1754).

9. Σταυράκης ο «χανεντές»

Γεννήθηκε στα Ταταύλα (Κων/πολις) και ήταν γνώστης της βυζαντινής και της αραβοπερσικής μουσικής.

Στο παρελθόν, του αποδόθηκε λανθασμένα η συλλογή αραβοπερσικών ασμάτων με τίτλο "Ευτέρπη", που ανήκει στον πολύ αρχαιότερό του Ζαχαρία τον "χανεντέ".

Επί αρκετά χρόνια συνέψαλλε με τον Θεόδωρο τον Φωκαέα στον Άγιο Νικόλαο του Γαλατά.

Είναι πολύ πιθανό να ταυτίζεται με τον, σε διάφορες πηγές αναφερόμενο, İstavri Efendi.

Πέθανε το 1835.

10. Πάντζογλους Γεώργιος ο χανεντές (19ος αι.)

Ήταν έξοχος ασματοποιός και αμίμητος μελωδός της αραβοπερσικής μουσικής, με γλυκύτατη φωνή (γι' αυτό απελάμβανε την εύνοια των φιλόμουσων σουλτάνων Μαχμούτ και Μεδζίδ).

Συνέθεσε πολυάριθμα τραγούδια, με τα οποία κατέθελγε τους ακροατές του. Συνήθως έψαλλε επί συνεχές δωδεκάωρο (και περισσότερο!...).

Φημολογείται ότι αυτό έφερε και το τέλος του, όταν σε ένα συμπόσιο Αρμενίων τραγούδησε επί 16 ώρες συνέχεια (για 1.000 γρόσια την ώρα!) παθαίνοντας ανίατη αιμόπτυση.

Πέθανε το 1850, αφήνοντας πολλούς και διάσημους μαθητές (τον Ανέστη "τον χανεντέ", κ.ά.).

11. Ανέστης ο χανεντές

Γεννήθηκε στην Ανδριανούπολη και ως νεοκόρος του Αγίου Νικολάου (στο Γαλατά) διδάχτηκε σε βάθος την εκκλησιαστική μουσική από τον Θεόδωρο τον Φωκαέα.

Έχοντας ιδιαίτερη κλίση προς την “εξωτερική” μουσική, μαθήτευσε στον "χανεντέ" Γιωργάκη Πάντζογλου και σε πολύ σύντομο διάστημα απέκτησε μεγάλη φήμη.

Μελοποίησε διάφορα τραγούδια, χρησιμοποιώντας τη βυζαντινή σημειογραφία.

Έπεσε θύμα του φθόνου κάποιων Αρμενίων "χανεντέδων" και πέθανε το 1858.

12. Γιάννης εκ Σηλυβρίας

Ονομαστός Ρωμιός συνθέτης και δεξιοτέχνης της πολίτικης λύρας στην Οθωμανική αυτοκρατορία του 19ου αι. (πέθανε στα 1890).

Εμφανιζόταν σε μεϊχανέδες (είδος ταβέρνας) και στα τραγούδια του ενσωμάτωνε τόσο την ελληνική όσο και την τουρκική παραδοσιακή μουσική όσο και τις ιδιαιτερότητες των αστικών «συρμών» της εποχής του.

Σώζονται 13 τραγούδια του.

Σε διάφορες τούρκικες πηγές αναφέρεται ως: Usta (δάσκαλος) Yani, ή ως Kemençeci Yani Ağa.

13. Κεΐβελης Ιωάννης Ζωγράφου

Ιεροψάλτης και έγκριτος μουσικός του 19ου αι. Γεννήθηκε στο Κέϊβε της Βιθυνίας.

Φημιζόταν ως καλλίφωνος και ως βαθύς γνώστης της οθωμανικής ρυθμολογίας, που τη διδάχτηκε το 1851 από κάποιον "χανεντέ" (όπως γράφει ο ίδιος στον πρόλογο του "Απανθίσματος" του).

Στη βυζαντινή μουσική υπήρξε μαθητής του Γρηγορίου Λευΐτου. Ο Κεΐβελης χοροστάτησε σε αρκετές εκκλησίες της Κων/πολης και δίδαξε πολλούς μαθητές (στην "Ε' πατριαρχική Μουσική Σχολή" και ιδιαιτέρως). Δίδαξε επίσης και αραβοτουρκική μουσική.

Το 1856 εξέδωσε στην Κων/πολη συλλογή έντεχνων παλιών και νέων τραγουδιών με τίτλο "Μουσικόν απάνθισμα διαφόρων ασμάτων", όπου συμπεριέλαβε ορισμούς και οδηγίες για τα πολλαπλά και πολυειδή "ουσούλια" (ρυθμούς) της αραβοπερσικής μουσικής.

14. Βασιλάκης (Vasilaki) (Σηλυβρία 1843 - Κων/πολις 1907)

Βασιλάκης

Ονομαστός λυράρης (kemençeci) και λαϊκός συνθέτης της Πόλης.

Αρχικά έπαιζε κλαρίνο. Αργότερα, όταν ήρθε στη Βασιλεύουσα, έμαθε λύρα και έγινε μέλος στην Ορχήστρα του Αντώνη Κυριαζή.

Αναδείχτηκε ως δεινός δεξιοτέχνης, αναφέρεται ότι αυτός εισήγαγε τον κεμεντζέ στην κλασσική τούρκικη μουσική, ενώ πειραματίστηκε προσθέτοντας και τέταρτη χορδή στον κεμεντζέ.

Περιγράφεται επίσης ως καλλιτέχνης σοβαρός και λιγομίλητος, που οι βιοτικές ανάγκες δεν του επέτρεψαν να δημιουργήσει μεγάλο σε έκταση έργο.

Στους μαθητές του και ο περίφημος Τούρκος μουσικός και συνθέτης Ταμπουρί Τζεμίλ Μπέη (1873-1916).

Ως σπουδαιότερο έργο του θεωρείται η οργανική του σύνθεση: «Κιουρντιλί Χιτζαζκιάρ Πεσρέφι». Δεν αναφέρονται ηχογραφήσεις του σε δίσκους 78 στροφών, πιθανόν όμως να ηχογράφησε (αν και δεν έχουν βρεθεί) σε κυλίνδρους φωνόγραφου.

15. Nikolaki Efendi (π. 1915?)

Νικολάκης

Ο Νικολάκης ήταν φημισμένος λυράρης (kemençeci) και λαουτιέρης (lavtaci).

Έπαιζε στην ορχήστρα του Αντώνη Κυριαζή (lavtaci Andon). Θεωρείται ο καλύτερος λυράρης πριν τον Βασιλάκη.

Συνέθεσε οργανικά και φωνητικά έργα, με φανερές δυτικές επιρροές.

16. Kemani Zafiraki

Ο Ζαφειράκης ήταν βιολιτζής που δίδασκε σε επίσημη μουσική Σχολή, εξέδωσε μέθοδο για βιολί το 1901 και πέθανε το 1925.

17. Αντώνης Κυριαζής (Andon Lavtaci)

Ονομαστός Ρωμιός λαουτιέρης (Lavtaci) και συνθέτης στην Κων/πολη των αρχών του 20ού αι. Με την «οικογενειακή» Ορχήστρα του έπαιζε στα εστιατόρια και τα καφενεία τού Γαλατά διάφορα ελληνικά και ανατολίτικα τραγούδια (δημοτικά και αστικά). Τραγουδούσε η αδελφή του Ερυφίλη και μετείχαν τα αδέλφια του Χρήστος και Τζιβάν. Επίσης συμμετείχαν, οι ονομαστοί λυράρηδες Βασιλάκης και Νικολάκης.

Από τις πιο γνωστές συνθέσεις του: το "Χουσεϊνί πεσρέφ" και το «Χουσεινί Σαζ Σεμάισι».

Πέθανε το 1925.

18. Χρηστάκης (Hristo Lavtaci) - Τζιβάνης (Civan Lavtaci) (19ος-20ός αι.)

Πρόκειται για τους αδελφούς Χρήστο και Γιάννη Κυριαζή (ή Κυριαζίδη) που είχαν αδελφή την Εριφύλη και διατηρούσαν, με επικεφαλής τον διάσημο αδελφό τους Αντώνη Κυριαζή, ονομαστό οικογενειακό Συγκρότημα στο Πέραν, το οποίο έπαιζε στο παλάτι και το οποίο θαυμαζόταν από τον μεγαλύτερο δεξιοτέχνη της οθωμανικής μουσικής του 20ού αι., τον Tanburi Kemil Bey.

Ο Γιάννης Κυριαζής, που έπαιζε λαούτο, τραγουδούσε και ήταν λαμπρός μελοποιός, έφερε τα παρωνύμια «Τζιβάνης» και «Τυφλός» (επειδή δεν έβλεπε καλά). Πέθανε το 1910.

Ο Χρήστος Κυριαζής, έξοχος τραγουδοποιός, ήταν ευνοούμενος του παλατιού και των στρατηγών. Παρ' όλα αυτά, αυτοκτόνησε το 1914, αφού πέρασε μεγάλη περίοδο κατάθλιψης

19. Μπατζανός Χαράλαμπος (ή «Lambo». 1860-1915)

Λαουτιέρης (Lavtaci) από τη Σηλυβρία, που εγκαταστάθηκε στην Πόλη στις αρχές του 20ού αι.

Ήταν το πρώτο όργανο στο κοσμικό Κέντρο που έπαιζε η οικογένειά του.

Πατέρας και δάσκαλος του μεγάλου Γεωργίου Μπατζανού, αλλά και του λυράρη και τραγουδοποιού Αλέκου Μπατζανού, που έπαιζε και βιολί.

20. Kemençeci Anastas

Αναστάσιος Λεονταρίδης

Λεονταρίδης Αναστάσιος (19ος-20ός αι.). Σπουδαίος λυράρης, γιος του λυράρη Λεωνίδα Λεονταρίδη.

Έπαιζε και στη Ραδιοφωνία της Πόλης και έχουν διασωθεί ηχογραφήσεις του που και το μέγεθος της δεξιοτεχνίας του φανερώνουν αλλά και την επιρροή το Cemil Bey.

Πέθανε το 1938, αφήνοντας δύο γιους μουσικούς: τον λυράρη Παράσχο Λεονταρίδη (γ. το 1912) και τον Λάμπρο Λεονταρίτη (γ. 1989), που μετά την Καταστροφή του 1922 μετέσχε σε ηχογραφήσεις ρεμπέτικων και λαϊκών τραγουδιών στην Ελλάδα.

21. Kemençeci Sotiri

Ονομαστός λυράρης στην Κων/πολη των πρώτων δεκαετιών του 20ού αι.

Καταγόταν από τη Σηλυβρία. Το πραγματικό του όνομα ήταν Σωτήρης Τσάνταλης και ήταν ανιψιός του Αν. Λεονταρίτη.

Εθεωρείτο ο καλύτερος λυράρης της εποχής του και τον σύγκριναν με τον μεγάλο Cemil Bey. Έπαιζε σε ταβέρνες και μετείχε σε δισκογραφήσεις της «His master's voice». Ο αδελφός του Νικολάκης Τσάνταλης ήταν κι αυτός λυράρης.

Πέθανε το 1939.

22. Kemençeci Lambros

Λάμπρος Λεονταρίδης

Ο Λάμπρος Λεονταρίδης γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1898. Έμαθε λύρα κοντά στον πατέρα του, Αναστάσιο Λεονταρίδη.

Κατά τη Μικρασιατική καταστροφή βρισκόταν σε περιοδεία στη Μέση Ανατολή και Αίγυπτο, γι' αυτό και δεν επέστρεψε στην Πόλη, αλλά εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα, όπου συναντά τον πατριώτη του Αντώνη Νταλγκά και σχετίζεται με το χώρο του ρεμπέτικου.

Μεταξύ 1927 – 1937 ηχογραφεί σε διάφορες εταιρείες, είτε δικά του οργανικά κομμάτια, είτε συνοδεύει σε αμανέδες και άλλα κομμάτια τον Αντώνη Νταλγκά, τη Μαρίκα Φραντζεσκοπούλου, τη Ρόζα Εσκενάζυ, κ,ά..

Μετά το 1937, εξαφανίζεται από τη δισκογραφία.

Αργότερα, το 1950 επιστρέφει για κάποιες εμφανίσεις στην Κωνσταντινούπολη. Συνεργάζεται τότε με το μικρότερο αδελφό του Παράσχο, τον Αγάπιο Τομπούλη, τη Ρόζα Εσκενάζυ. Ηχογραφεί εκεί μια σειρά τούρκικων και ελληνικών τραγουδιών για την εταιρεία Balkan, που κυκλοφόρησαν στην Αμερική.

Συνεχίζει τις εμφανίσεις του στην Ελλάδα, κυρίως σε γιορτές και πανηγύρια, και πεθαίνει από ανίατη ασθένεια στα 1965.

23. Kemençeci Parasko

Παράσχος Λεονταρίδης

Ο Παράσχος Λεονταρίδης, γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1912 και πέθανε στην ίδια πόλη στις 13 Απρίλη του 1974.

Ήταν γιος του Αναστάσιου Λεονταρίδη και αδελφός του Λάμπρου. Άρχισε μαθήματα μουσικής, με πρώτο δάσκαλο τον πατέρα του, αμέσως μετά την αποφοίτησή του από το Ελληνικό Σχολείο του Feriköy.

Για πολλά χρόνια έπαιζε σε διάφορα κέντρα της Πόλης, ενώ μετά το 1950 και μέχρι το θάνατό του, έπαιζε στη Ραδιοφωνία της Πόλης.

24. Ευθαλία - Deniz Kızı Eftalya (Βόσπορος 1891 - Κων/πολις 1939)

Ευθαλία

Ελληνικής καταγωγής τραγουδίστρια, που έγινε θρύλος. Λέγεται ότι η φωνή της αντηχούσε στην απέναντι πλευρά του Βοσπόρου γι' αυτό και ονομάστηκε «γοργόνα», δηλαδή «κόρη της θάλασσας» (Deniz Kızı).

Πρωτοεμφανίστηκε στα μουσικά καφενεία του Γαλατά με ευρύ ρεπερτόριο δημοτικών και αστικών τραγουδιών καθώς και τραγουδιών της κλασικής οθωμανικής μουσικής.

Αργότερα, παντρεύτηκε τον φημισμένο Τούρκο βιολιστή Sadi Isilay και πρωτοηχογράφησε στη Γαλλία για την «Pathe» (1926-29) σε περιοδεία τους. Απέκτησε μοναδική διεθνή ακτινοβολία και ήταν η πρώτη μη μουσουλμάνα καλλιτέχνις που έγινε μέλος του εθνικού μουσικού Συλλόγου «Νταρουλελχάν».

Είναι άπειρα τα ανέκδοτα που σχετίζονται με την ομορφιά της φωνής και τη φωνητική τέχνη της. Πέθανε σχετικά νέα, μετά από μακρόχρονη ασθένεια.

25. Μάρκος Τσολάκογλου (Marko Çolakoğlu)

Γεννήθηκε στη Νίγδη Καππαδοκίας το 1896 και ήρθε στην Πόλη οικογενειακώς σε ηλικία 4 ετών.

Στην αρχή ήταν βιολιστής, στη συνέχεια όμως ασχολήθηκε με το ούτι. Διετέλεσε επίσης ψάλτης, μαθητής του Ιακ. Ναυπλιώτη (ως δομέστικος στον Πατριαρχικό Ναό) και του Γ. Βινάκη στον Άγιο Ιωάννη του Γαλατά.

Κατά καιρούς εξάσκησε διάφορα επαγγέλματα (μεσίτης, σαράφης, κ.ο.κ.).

Έπαιζε στις ταβέρνες και συνέθεσε 15 τραγούδια. Πέθανε στην Κωνσταντινούπολη το 1957.

26. Μπατζανός Αλέκος (Kemençeci Aleko Bacanos)

Αλέκος Μπατζανός

Ο Αλέκος Μπατζανός γεννήθηκε στα 1888 στη Σηλυβρία, και πέθανε στην Κωνσταντινούπολη το 1950. Ήταν γιος του Λάμπρου Μπατζανού και αδελφός του ουτίστα Γιώργου Μπατζανού.

Αρχικά έπαιζε βιολί, αλλά σύντομα στράφηκε στον kemençe.

Παίζοντας για πολλά χρόνια σε νυχτερινά κέντρα της Πόλης, συνόδευσε πολλούς γνωστούς τραγουδιστές στη σκηνή αλλά και στις ηχογραφήσεις. Εργάστηκε επίσης στη Ραδιοφωνία της Πόλης.

27. Μπατζανός Γιώργος (Yorgo Bacanos)

Γιώργος Μπατζανός

Ο Γιώργος Μπατζανός με καταγωγή από τη Σηλυβρία της Προποντίδας, γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1900 και πέθανε το 1977. Ήταν δελφός του Αλέκου Μπατζανού και υιός του επίσης μουσικού λαουτιέρη Χαράλαμπου Μπατζανού.

Ο πατέρας του όταν ήταν ακόμη πέντε χρόνων, του αγόρασε ένα μικρό ούτι και με τον ίδιο ως δάσκαλο έκανε τα πρώτα μουσικά του βήματα. Στη συνεχεία μαθήτευσε δίπλα στους Αρμένιους ουτίστες Kirkor και Kainik Garmiryan.

Σε ηλικία 12 χρόνων πρωτοβγήκε στην πιάτσα συμμετέχοντας με το ούτι του σε μουσικό σχήμα στο κέντρο Επτάλοφος της Πόλης. Λόγο της ιδιαίτερης του επιδεξιότητας, απέκτησε πόλη γρήγορα μεγάλη φήμη και έμεινε στην ιστορία για το γρήγορο παίξιμο του. Η φήμη του ξεπέρασε τα όρια της πόλης και απλώθηκε σε όλη την Τουρκία και την Ανατολική Μεσόγειο. Συνεργάσθηκε με όλους τους επιφανείς μουσικούς της εποχής του.

Συνέθεσε και ηχογράφησε σε δίσκους γραμμοφώνου με τη φωνή της ξακουστής Χαφιέ Αϊλά, πολλά τραγούδια. Επίσης ηχογράφησε και πολλά ταξίμια.

Για αρκετούς ακόμη μουσικούς όπως: **kemani Todoraki** (Todoraki Ağa π. 1860), **Papaz**, **kemani Andon**, **kemani Stefano**, **kemani Anastasios**, **Μικές** (συνθέτης 19ος αι.), **Κλεόπας Ζαχαριάδης** (π. 1925), κ.ά., δεν υπάρχουν περισσότερα στοιχεία.

Επίσης, μεταξύ των ιεραρχών, των πρωτοψαλτών της Μεγάλης Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως και των μαθητών τους, αρκετοί ασχολήθηκαν και με μη

εκκλησιαστική μουσική, την "εξωτερική" όπως την ονόμαζαν στους κύκλους τους. Αναφέρουμε ενδεικτικά:

1. **Παναγιώτης Χαλατζόγλου** (π. 1748): "Συνέγραψε δε μικρόν εγχειρίδιον περί Μουσικής, εν τω οποίω πραγματεύεται περί φθορών θέσεων κτλ., και περί Αραβοπερσικής μουσικής εν σχέσει προς την ημετέραν."
2. **Δανιήλ ο από Τυρνάβου** (π. 1789): "Ήτο εγκρατής της εξωτερικής μουσικής, ην εδιδάχθη παρά του περιώνυμου της εποχής αυτού χανενδέ Ζαχαρίου,.."
3. **Πέτρος ο Βυζάντιος ο Φυγάς** (π. 1888): "Εχειρίζετο δεξίως την πανδουρίδα και τον αραβικόν πλαγίαυλον (νέι)."
4. **Γρηγόριος ο Λευίτης** (π. 1822): "γνώστης της εξωτερικής μουσικής, ην εδιδάχθη παρά του περιωνύμου χανεντέ Ντετέ Ισμαηλάκη και εκ των δεξιώς ψαλλόντων προς πανδουρίδα."
5. **Στέφανος Μιχαήλ** (π.1864): "Τω 1840 εξέδωκε την "Μούσαν", εν η ερμηνεύει τα συστήματα των κλάδων της αραβοπερσικής μουσικής."
6. **Σταυράκης Γρηγοριάδης** (π. 1871): "Εγκρατής της εξωτερικής μουσικής και ειδήμων της χρήσεως της λύρας και της πανδουρίδος."
7. **Χουρμούζιος** Χαρτοφύλαξ της Μ. Εκκλησίας (π. 1840): "Επεθεώρησε διορθώσας την συλλογήν την αραβοτουρκικών ασμάτων, την καλουμένην "Ευτέρπην" του χανενδέ Ζαχαρίου."
8. **Χρύσανθος Προύσης**, μητροπολίτης (π. 1843): "... εγκρατής τυγχάνωνεν μέρει της ευρωπαϊκής και αραβοπερσικής μουσικής και χειριζόμενος δεξιώς τον ευρωπαϊκόν πλαγίαυλον και το αραβοπερσικόν νέι."
9. **Πέτρος Εφέσιος** (π. 1840): "... λόγιος μουσικός, εγκρατής της τε αρχαίας και της νέας μουσικής μεθόδου και της εξωτερικής μουσικής,..."
10. **Αθανάσιος Χρηστόπουλος** (π. 1847): "Μαθητής εγένετο διαφόρων μουσικών, ως και των τριών διδασκάλων της νέας μεθόδου, παρ' ων εδιδάχθη και την πανδουρίδα."
11. **Αθανάσιος Σελευκείας** ιεράρχης (π. 1850): "γνώστης δε του τε αρχαίου και νέου μουσικού συστήματος και της αραβοπερσικής μουσικής."
12. **Θεόδωρος Συμεών** ο και Κοντός επικαλούμενος : "Υπό του χανενδέ Ντετέ Ισμαηλάκη εδιδάχθη την εξωτερικήν μουσικήν, ην ακολούθως επιτυχέστερον της ημετέρας μουσικής εδίδασκε, φυλάττων όμως πιστώς το ύφος εκατέρας."
13. **Θεόδωρος Φωκαεύς** (π. 1848): Εμέλισε διάφορα εκκλησιαστικά άσματα, ων ένια προσκλίνουσι πως προς την εξωτερικήν μουσικήν, ης ην εγκρατέστατος."
14. **Χατζή Αφεντούλης Σαραντεκκλησιώτης** (π. 1835): "... κάτοχος δε και της εξωτερικής μουσικής."
15. . **Άνθιμος Εφεσιομάγνης** (1879): "... γιγνώσκων την τε αρχαίαν και νέαν μέθοδον και την εξωτερικήν μουσικήν, χειριζόμενος δε και διάφορα μουσικά όργανα."
16. **Παρθένιος Μικρόστομος**, ιεροδιάκονος (π. 1870): "... διαπρεπής μουσικός, μαθητής γενόμενος Γρηγορίου του Λευίτου και των χανεντέδων Ντετέ Ισμαηλάκη και Σταυράκη. ... Έγραψε δε και το μέλος πολλών τουρκικών ασμάτων δια των χαρακτήρων της εκκλησιαστικής μουσικής."
17. **Σωτήριος Βλαχόπουλος** (π. 1870): "Εγκρατέστατος της ημετέρας μουσικής και της εξωτερικής, άμα δε και ηδυφωνότατος. ... εξέδωκε δε τω 1848 την "Αρμονίαν", ήτις περιέχει διαφορα έντεχνα άσματα, ελληνικά και αραβοπερσικά."
18. **Ονούφριος Βυζάντιος** (π.1871): "Την εξωτερικήν μουσικήν εδιδάχθη υπό του χανεντέ Ντετέ Ισμαηλάκη."

19. **Στέφανος Μωϋσιάδης** (π. 1846): “Εχειρίζετο δεξιώτατα την λύραν και την πανδουρίδαν.”

[επεξεργασία] Πηγές

1. Τ. Καλογερόπουλου - "Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής" (στην ηλεκτρονική του μορφή, στο: ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ)
2. Γ. Παπαδόπουλου - Ιστορική επισκόπησις της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής από των αποστολικών χρόνων μέχρι των καθ΄ ημάς (1-1900 μ.Χ) - Εκδόσεις "Τέρτιος", Κατερίνη.
3. Χρ. Τσιαμούλη και Π. Ερευνίδη - «Ρωμηοί συνθέτες της Πόλης» (στις Εκδόσεις «Δόμος», 1999)
4. Άρθρο στο Βήμα της Κυριακής, 18 -7- 1999 - Αρ. Φύλλου 12640, σελ.: Β03 : Γιάννης Πλεμμένος - Πέτρος Λαμπαδάριος, ένας Πελοποννήσιος δερβίσης
5. Ένθετο στο CD: Μουσικό σχήμα “Εν χορδαίς” - Ζαχαρίας ο χανεδές
6. Ένθετο στο CD: ΒΟΣΠΟΡΟΣ - Ρωμιοί συνθέτες της Πόλης
7. Ιστοσελίδα: http://www.phys.uoa.gr/~nektar/arts/music/petros_peloponnhsios.htm
8. Ιστοσελίδα: http://www.ec-patr.net/gr/history/petros-lambadarios.htm

Ανακτήθηκε από το "http://rebetiko.sealabs.net/wiki/mediawiki/index.php/%CE%A1%CF%89%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CE%AF_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A0%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%82".